

KNIHOVNÍ ZÁKON

---

22. 3. 2013

KISK FF MU

Knihovní zákon ve vývoji ČR

- 1. knihovnický zákon = zákon ze dne 22. července 1919, č. 430 Sb. z. a n., o veřejných knihovnách obecních
- 2. knihovnický zákon = zákon č. 53/1959 Sb. ze dne 9. července 1959 jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon)
- 3. knihovnický zákon = zákon č. 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) – účinný od 1. 1. 2002

Knihovní zákon dnes

- Knihovní zákon ve znění zákona č. 1/2005 Sb., z. č. 216/2006 Sb., z. č. 341/2006 Sb., z. č. 227/2009 Sb. a z. č. 142/2012 Sb.
- Vyhláška ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) – (M)MVS a evidence a revize fondu
- Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven, ve znění nařízení vlády č. 235/2005 Sb.
- Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, č. j. MK 59158/2011
- Metodické vyjádření Ministerstva kultury k problematice poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu, č. j. MK 9782/2012
- Nadřazeným právním předpisem (obecným zákonem) Správní řád => oblast správního práva

Vymezení pokrytí

- Ne soukromé a firemní knihovny, jen ty splňující podmínky (viz dál)
- Úprava systému knihoven, jejich služeb a podmínek provozování
- Stanovuje práva, ale i povinnosti pro knihovny evidované ve [veřejném seznamu](#) MK ČR (zápis navrhuje provozovatel knihovny)
- Podrobnosti poskytování VKIS musí formulovat provozovatel knihovny v knihovním řádu

Základní pojmy

- **Knihovna** = zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány **VKIS** vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v **evidenci knihoven**
- Knihovní dokument = samostatná jednotka fondu
- Provozovatel knihovny = FO/PO, která svým jménem v knihovně poskytuje VKIS, na něm formulace podrobností k službám v knihovním řádu
- Regionální funkce = krajská knihovna a další jí **pověřené knihovny** poskytují základním **knihovnám** v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti **napomáhající rozvoji knihoven** a jejich VKIS

Knihovní fond

- Knihovní fond = organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor dokumentů
  - Historický = dokumenty vzniklé před 1860 nebo historicky či kulturně jedinečné
  - Konzervační = dokumenty z povinného výtisku
  - Specializovaný = určité oborové zaměření
- Povinnost chránit
  - Umístěním ve vhodných podmínkách
  - Před odcizením a poškozením a nepříznivými vlivy prostředí
  - Restaurováním či migrací při nutnosti pro trvalé uchování

Evidence knihoven – registrace

- Návrh zařazení do evidence MK ČR podává provozovatel
- Nezbytný obsah návrhu:
  - Identifikace provozovatele (FO i PO + uvedeny potřebné údaje)
  - Identifikace knihovny (adresa, název a druh knihovny, příp. její specializace)
  - Knihovní řád
- Pokud knihovna splňuje podmínky (hl. rovný přístup k VKIS), je zaevidována, při nesplnění návrh zamítnut

Evidence knihoven – změny

- Změny v evidovaných informacích nutné hlásit do 30 dnů (do dalších 30 dní MK ČR změny v evidenci)
- Zápis v evidenci MK zruší:
  - Z vlastního či jiného podnětu, pokud knihovna přestane splňovat podmínky
  - Po oznámení provozovatele o ukončení provozování knihovny

System knihoven

- Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně => zřízené Ministerstvem kultury
- Krajské knihovny => zřízené příslušným orgánem kraje
- Základní knihovny => zřízené příslušným orgánem obce (v zákonu není „obecní“, ale ani dělení na profesionální a neprofesionální)
- Specializované knihovny (např. vysokoškolské)

NKP

- Fondy: univerzální, konzervační, historický, doplněný specializovaným
- Centrum systému knihoven => koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti, hl.:
  - formou souborného katalogu zpracovává evidenci dokumentů ve fondech knihoven na území ČR, kterou zpřístupňuje knihovnám,
  - zpracovává národní bibliografii
  - plní funkci národní agentury pro mezinárodní standardní číslování knih a hudebnin
  - plní funkci národního centra MVS v ČR a mezinárodní výměny oficiálních publikací
  - zastupuje knihovny při jednání s kolektivními správci AP ve věci úhrady odměn za užití chráněných děl a provádí úhradu odměn za jejich půjčování
  - zabezpečuje celostátní koordinaci regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana a MZK

- Fondy knihovny Macana: univerzální, konzervační a historický
- Fondy MZK: univerzální, konzervační a historický, příp. doplněný specializovanými
- MZK navíc i funkce krajské knihovny JM kraje

Krajské knihovny

- Fondy: univerzální, konzervační a historický, příp. doplněný specializovanými
- Koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, hl.:
  - Spolupracuje s NKP na národní bibliografii a souborném katalogu
  - Zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému
  - Je krajským centrem MVS
  - Spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti zajištění VKIS
- Plní a koordinuje plnění regionálních funkcí základních knihoven v kraji, část lze přednést na základní knihovnu písemnou smlouvou
- Může plnit i funkci základní knihovny

Základní knihovny

- Fondy: univerzální, příp. doplněné specializovaným
- Informační, kulturní a vzdělávací činnosti

Specializované knihovny

- Specializovaný knihovní fond
- Koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, hl.:
  - Spolupracuje s NKP na národní bibliografii a souborném katalogu
  - Zpracovává a zpřístupňuje tematické a oborové bibliografie a databáze
  - Ve spolupráci s NKP plní funkci centra MVS v oblasti specializace
  - Spolupracuje s knihovnami v oblasti své specializace při zavádění nových technologií při zajištění VKIS

Rovný přístup

- V metodickém pokynu odkázaném výše
- Základní charakteristika v knihovním zákoně (jinak lze zrušit)
- Rozdíly dané objektivními důvody, např. s ohledem na další předpisy (přístup k pornografickým periodikům), dle objektivních (členění zákazníků, u nich může forma služby variovat, ale pokud nabízena, lze ji odmítnout kategorii jen s oporou v zákoně) nebo věcných kritérií (jiný dorozumívací jazyk s cizincem)
- Lze zvýhodnit, ne znevýhodnit (např. odepřít VKIS)

Omezení rovného přístupu

- S ohledem na dodržení jiného zákona, např. služby od 15 let => ochrana majetku; podobně možný pracovněprávní vztah k provozovateli nebo členství v akademické obci, ale už ne bydliště v místě (právně vágní); omezení pro cizince podobné jako věk (ochrana majetku, pravidla v KŘ vztah k vymahatelnosti)
- Logicky neovlivnitelné, např. nelze půjčit půjčenou jednotku, podobně ochrana při hrozbě poškození (badatelna)
- Při obtěžování uživatelem jiných (jednáním, zápachem...) => bránění VKIS ostatním, proto lze vykázat

VKIS

- Základní služby:
  - Zpřístupnění dokumentů: z fondu nebo (M)MVS
  - Poskytování ústních informací a rešerší (bibliografické, referenční, faktografické)
  - Zprostředkování vnějších IZ, hl. státní správy a samosprávy
  - Přístup k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup
- Tyto služby ZDARMA, výjimkou audio(vizuální) dokumenty (=> AZ), reprografické služby v MVS, celá MMVS (pak ale jen kompenzace nákladů)
- Lze žádat úhradu nákladů na administrativu v rámci evidence uživatelů

MVS

- Meziknihovní služby = soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb, které mezi sebou uskutečňují knihovny s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení
- Uživatelem vyžádaný dokument knihovna musí zajistit – pokud ne z vlastního fondu, tak MVS
- Knihovna podá žádost na zprostředkování nebo informaci o dokumentu
- Dožádaná knihovna POVINNA poskytnout dokument (zapůjčením, kopií) nebo informaci o jeho dosažení
- Po dobu výpůjčky žádající knihovna odpovědnost za poškození/ztrátu a návrat v dohodnuté lhůtě a stavu
- MVS je bezplatná, úhrada jen náklady za dopravu nebo kopie
- Provozovatel musí vést evidenci poskytnutých MVS

MVS – náležitosti žádosti

- Přesná identifikace požadovaného dokumentu, např. název, označení autora, označení vydavatele, místo, pořadí a rok vydání, číslo knihovního dokumentu v mezinárodních registračních systémech + jiné než tiskové dokumenty i technická specifikace
- Identifikace žádající knihovny, vč. kontaktů
- Identifikace dožádané knihovny
- Požadovaný způsob zprostředkování dokumentu
- Termín, do kterého je žádost aktuální

MMVS

- Žádosti o zprostředkování dokumentu MMVS se předávají a o metodickou pomoc se žádá prostřednictvím:
  - NKP
  - STK (dnes NTK)
  - Knihovna Akademie věd ČR
  - MZK
  - Vědecká knihovna v Olomouci
  - Národní lékařská knihovna

Možné VKIS (ne nutné)

- Přístup k placeným informacím na internetu
- Kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
- Vydávání tematických publikací
- Poskytování reprografických služeb
- Poskytování písemných bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší

Evidence knihovního fondu

- Povinnost vést evidenci jednoznačně identifikovatelných jednotek ve fondu, využitelné pro kontrolu
  - Přírůstkový seznam = seznam všech dokumentů získaných do fondu
  - Seznam úbytků = ztráty, odpisy, vyřazování

Evidence knihovního fondu

- Záznam v přírůstkovém seznamu obsahuje:
  - Datum zapsání
  - Přírůstkové číslo
  - Způsob nabytí
  - Označení autora, název, místo a rok vydání, vč. případného omezení doby platnosti nebo jiných údajů zaručujících nezaměnitelnost dokumentu
- U periodického tisku se jako knihovní dokument zaznamenává ukončený ročník nebo svazek

Evidence knihovního fondu

- Záznam v seznamu úbytků obsahuje:
  - Datum zapsání
  - Pořadové číslo záznamu
  - Přírůstkové číslo dokumentu, příp. i signaturu
  - Označení autora, název, místo a rok vydání, příp. jiné údaje zaručující nezaměnitelnost dokumentu
  - Důvod odpisu nebo vyřazení s odvoláním na příslušný schvalovací doklad
- Nezaznamenává se vyřazení dokumentů s omezenou dobou platnosti

Revize knihovního fondu

Počet dokumentů ve fondu	Frekvence revize
<100 000	1x5 let
100 000 – 200 000	1x10 let
200 000 – 1 000 000	1x15 let
1 000 000 – 3 000 000	Postupně, každý rok min. 5 % celého fondu
>3 000 000	Dle plánu revizí schváleného zřizovatelem, min. 200 000 dokumentů/rok

- Provozovatel povinen sepisovat výsledek, vč. **rozsahu revize**, zahrnující úsek revidovaného fondu a **počet** revidovaných dokumentů, **datum** zahájení a ukončení revizních prací, údaje o použitých podkladech, **jména a příjmení osob**, které revizi prováděly, a jejich funkci, příp. pracovní zařazení, a **nález**
- Pokud zjištěn rozdíl mezi evidovaným a skutečným stavem fondu, součástí **seznam zjištěných rozdílů**

Vyřazování z knihovního fondu

- Pouze:
  - Multiplikáty
  - Poškozené, neúplné, opotřebené
  - Neodpovídající zaměření knihovny a fondu
- Z konzervačního a historického fondu jen se souhlasem MK ČR + nutné nabídnout NKP
- Obecně při vyřazování nebo rušení knihovny nutné nabídnout dokumenty:
  - Jiné knihovně téhož druhu
  - Školní knihovně
  - Komukoliv
  - Darovat nebo zlikvidovat

Financování knihoven ze státních peněz

- Fondy:
  - Doplnění knihovního fondu
  - Ochrana fondu před nepříznivými vlivy prostředí
  - Zpracování informačních pramenů do e-podoby a jejich zpřístupnění
  - Zpřístupnění fondů pro občany se zdravotním postižením
- Služby:
  - Zavádění nových technologií v oblasti zajištění VKIS
  - Podpora propojení knihoven v síti
  - Projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
  - Zajištění výkonu regionálních funkcí
- Budova:
  - Výstavba nebo rekonstrukci objektu knihovny
  - Vybavení knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy
- Další oblasti:
  - Projekty vědy a výzkumu
  - Zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků

Občanský zákoník ve vztahu ke knihovnímu zákonu

- Účinný do konce 2013
- Obecné principy, možná souvislost s mnoha dílčími činnostmi knihovny, základní půjčování a odpovědnost za škodu
- Půjčování věcí (§§ 659-662): bezplatné, ale řádné užívání (ochrana, nepoškození...), vypůjčitel nesmí přenechat k užívání jinému, vrácení nejpozději ve sjednané lhůtě nebo při prohřešku proti řádnému užívání
- Pro vyžadování náhrady škody
  - Odpovědnost za škodu (§§ 420-437): nese každý, výjimka prokázání neodvratitelné škody, s nezletilým i za něj odpovědný
  - § 442 pro uvedení do předešlého stavu peněžní náhrada za knihovní jednotku (§ 443 cena v době poškození)
  - Odpovědnost knihovny za uložené věci: §§ 433, 434 a 436, jen pro věci uložené na místě pro to určeném, do 5000 Kč, při nahlášení bez odkladu, max. do 15 dní od zjištění

Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

- Pro účetní jednotky, vč. zřízených ministerstvem
- Nutné účelné a hospodárné využití majetku, nesmí poškozovat nebo snižovat, ale chránit
- Nutné vést účetnictví a inventarizaci (u fondu rozvedeno v knihovním zákoně)
- Pro nakládání s majetkem nutné písemné smlouvy (movité i nemovité)
- Při dočasné nepotřebnosti lze přenechat do užívání FO/PO (pronájem) – v z. pravidla pro cenu, délku atp.
- Ukotvení ochrany majetku a finančních odměn za některé služby knihovny

Zdroje

- Knihovní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR, č. j. MK 59158/2011
- Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)